

valet, etsi acceptata fuerint a tertio, modo vovens noluerit illi jus aliquod concedere: magis etiam valet, si votum acceptatum a tertio nondum est, aut si indeterminate in favorem aliorum factum est, ideoque acceptari a nemine potuit. V. S. Alph. n. 255.

5. Si autem agitur de iis votis, per quae certis personis, sive physicis, sive moralibus, jus aliquod ortum est, *per se* ne Summus Pontifex quidem plene ab omni obligatione dispensare potest, quum facultatem jus alienum laedendi non habeat.

Verum aliquando de jure sic acquisito Summus Pontifex pro suprema sua jurisdictione disponere potest: v. g. de jure, quod institutum ecclesiasticum acquisivit, vel quod congregatio religiosa per votum sive iuramentum perseverantiae acquisivit in singula sua membra: ab his igitur votis Summus Pontifex ex justa causa dispensare plane potest.

Alii autem, quibus potestas dispensandi a votis committitur, omnino prohibentur, quominus ab hisce votis dispensent, nisi forte fiat cum consensu eorum, quorum interest, quando speciatim Summus Pontifex id genus votorum in toto suo ambitu non sibi reservavit. (Cf. Gury-Ballerini I. n. 333 q. 2.)

475 Ad V. et VI. Causas dispensandi in votis privatis, sive cum aliqua commutatione, sive pro diversis adjunctis sine illa, praestat ex doctrina S. Alph. n. 252 et 253 recensere: quae fere concordant cum iis, quae Laym. lib. 4 tr. 4 cap. 8 n. 5, Lacr. l. 3 p. 1 n. 541, Reuter p. 2 n. 361 habet:

„Sufficit pro causa ad dispensandum 1) periculum transgressionis ob indispositionem particularem voventis, vel ob communem hominum fragilitatem.“

2) „Sufficit etiam magna difficultas in executione, non solum si praevisa non fuit, sed etiam si fuit praevisa, tum quia tunc etiam adest periculum transgressionis, tum quia res multo difficilior apprehenditur, dum *instat executio*.“

3) „Si vovens vexetur magnis scrupulis.“

Videtur S. Doctor in hisce adjunctis velle aliquam commutationem, quando prudentia id permittit.

4) „Etiam si absit periculum transgressionis, et magna difficultas in executione, sufficit pro causa, quod votum emissum sit *immature*, sc. cum nimia facilitate, imperfecta deliberatione, imperfecta libertate“ (ut: in aetate puerili ante pubertatem, ex tristitia, ira, metu intrinseco): „ideo potest in iis dispensari sine commutatione. Si autem constaret, maturam adfuisse deliberationem, tunc dispensationi admisceatur aliqua commutatio.“

5) A fortiori igitur causa dispensandi est ratio publici boni, vel spes majoris honoris divini.

476 Ad VII. 1. Si facultas ‚commutandi‘ alicui communicatur, non potest fieri subrogatio operis *notabiliter* minoris: attamen aliquantulum minoris, praesertim si dicitur facultas ‚dispensando commutandi‘: quare tunc principaliter quidem fieri debet commutatio, sed cum aliqua dispensatione. Cf. Const. Ben. XIV. *pro Jubil. 1750*. — Si dicitur, tribui facultatem ‚commutando dispensandi‘, intelligitur principaliter dispensatio, at non absoluta, sed cum aliqua commutatione (in rem etiam notabiliter minorem) conjuncta. S. Alph. n. 247.

2. Commutatio ab auctoritate facta sine causa censetur secundum S. Alph. n. 245 nihilominus valida, modo in *opus aequale* facta fuerit commutatio, aut si minus, defectus suppleatur. — Plane licita tamen non fuit.

3. Circa commutationem, quae fiat proprio Marte seu sine vera auctoritate in opus aequale, dicendum est, eam non valere plene, verum non excedere veniale peccatum. Ita dicendum puto cum S. Alph. n. 244 et 245 contra plures, quorum alii severius, alii mitius etiam loquuntur.

4. Commutatione quocumque modo facta, *licet* semper ad opus primo promissum redire, nisi forte commutatio in opus melius facta novo voto confirmata sit. Contra autem, ad primum opus rediri *non debet*, etsi opus substitutum impossibile fiat, modo auctoritate legitima substitutio facta sit; nam si facta est proprio arbitrio, necesse est ut redeatur ad opus primum, si secundum impossibile evaserit. S. Alph. de priore casu dicit „etsi *culpa voventis* impossibile evasit“; nam prima obligatio legitime extincta est, si *absoluta* commutatio fuerit obtenta: v. l. c. n. 249.

Ad VIII. 1. Reservatio illorum votorum sic intelligitur, ut in ⁴⁷⁷ ordinaria facultate dispensandi in votis, haec vota non comprehendantur, etsi restrictio non exprimitur. Nam necesse non est, ut expresse exprimantur, sed necesse est, ut speciatim exprimantur, quo facultas in iis dispensandi alicui competat: imo si unum reservatum exprimitur, non valet illatio ad alia. Quare si datur facultas dispensandi „a votis reservatis, *etiam castitatis*“, excluditur votum religionis, utpote ex parte nobilioris, includuntur reliqua; sed etiam ex adverso, si datur facultas dispensandi „a votis reservatis, *etiam religionis*“, non includitur votum castitatis, utpote quod secundum quid graviolem obligationem imponat, quam votum religionis; hoc enim post experimentum religiosae vitae extingui potest. Demum facultas absolvendi „a votis (omissa voce ‚reservatis‘) etiam castitatis“ excludit omnia alia reservata. V. Sanch. l. c. cap. 40.

2. Reservatio autem illa ex parte rei est strictae interpretationis. Quare vota illa quinque reservata non sunt: 1) si materia non est perfecte illa, quae in jure assignatur, 4) si votum non est emissum perfecto modo, i. e. non ex amore ipsius operis seu virtutis, sed ex alio motivo.

Hinc reservatum non est votum ingrediendi ordinem non approbatum, aut non stricte ut ordinem approbatum, nec votum transeundi ad strictiorem ordinem.

Neque reservata sunt: votum castitatis temporanae, votum non petendi conjugale debitum, votum virginitatis si intelligitur ut distinctum a voto perpetuae castitatis (v. impedimenta matrimonii vol. II n. 719)¹, votum non nubendi, votum emittendi postea votum castitatis.

Neque reservata est votum peregrinationis Romanae ex causa visitandi alia quaedam sanctuaria, et similiter de aliis peregrinationibus; nec votum de *modo* instituendae peregrinationis reservatae.

¹ Quare indiscriminatim verum non est, quod putat Wirthmüller § 70 n. 16 et Linsenmann § 103 II, post violatum virginitatis votum nihilominus perpetuae castitatis obligationem manere.

Insuper reservata non sunt vota religionis, castitatis, peregrinationum illarum, si ulla ratione a perfectione his votis ex se propria et innata deficiunt, videlicet: si 1) emissa sunt conditionate, etsi impleta fuerit conditio, modo tamen conditio ut n. 434 fuerit; 2) si per modum poenae facta sunt; 3) si facta fuerint ex metu; 4) si vovens intendit se sub levi tantum obligare; 5) si votum fuit disjunctivum, nisi forte utraque res disjunctive promissa sit reservata, aut, electione rei reservatae facta, haec voto sit confirmata vel sola mansit possibilis. — Cf. Laym. l. c., Tamb. l. c. cap. 16 § 4 n. 49, Sanch. l. c. cap. 40 n. 80 sqq., S. Alph. n. 258.

478 3. Facta commutatione voti reservati in materiam non reservatam, ab illa, si accedit justa causa, dispensare possunt ii, qui ordinariam facultatem habent. S. Alph. n. 260.

4. Episcopi, aut qui episcopalem jurisdictionem habent, possunt cum suis subditis dispensare in votis reservatis, non absolute quidem, sed in quantum necessarium est, — etiam sine speciali privilegio, si et recursus ad summum Pontificem difficilis et periculum est in mora. S. Alph. n. 258 not. II: quod quidem confessariis ordinum Mendicantium non videtur concessum esse sine speciali privilegio. (Vide tamen S. Alph. n. s. l. 6 n. 1128.)

Verum si agitur de voto castitatis, contra quod aliquis matrimonium iniit, tum Episcopi, tum confessarii mendicantes (modo secundum sui ordinis constitutiones a Superiore hac facultate instructi sint) dispensare possunt in ordine ad petendum debitum (ergo non absolute, ita ut etiam pro tempore matrimonii soluti valeret): siquidem materia voti jam ex ipso statu matrimonii non amplius perfecte obligat. S. Alph. l. c. et l. 6 n. 1076.

479 Ad IX. 1. Episcopi atque ii, qui vi muneris sine speciali delegatione dispensare in votis possunt, possunt etiam in juramentis dispensare.

2. Facultati delegatae dispensandi commutandive vota communiter adjungitur potestas eadem circa juramenta: imo probabile est, eam intelligi jam per potestatem in vota concessam, utpote minus inclusum in majori, quod Suarez dicit esse *communis* sententiae, quam cum Cajetano, Soto plerique teneant, saltem si intelligatur de juramento solo sine voto. At idem etiam probabiliter extenditur ad vota jurata, in quibus duplex vinculum et voti et juramenti occurrit. V. S. Alph. l. 3 n. 190 et Gury-Baller. I. n. 314 Q. 4 cum Suarez *de voto* lib. 6 cap. 14 n. 6. 11. 14. 21. Quare etiam usus hujus probabilis facultatis practice tutus est, licet S. Alph. quoad usum dissentiat.

480 Scholion 1. Practice pro confessariis notatu dignum est, ne procliviores sint in permittenda poenitentibus suis emissionem votorum in materia difficili. Maxime cauti esse debent, ne permittant facile, nedum pertrahant ad votum perpetuae castitatis. Tristis experientia docet, puellas aliquando, temporaneo fervore concepto, velle castitatem vovere, sed vix brevi elapso tempore vel opportunitate nubendi oblata, eas voti poenitere atque solutionem voti efflagitare, nisi etiam spreto voti vinculo nuptiis se tradant. Quare probandi sunt spiritus, et si tandem convenire videtur, ut votum permittatur — siquidem in se perfectius est cum voto, quam sine voto castitatem servare —: permittatur prima vice vel aliquoties votum

temporaneum ab uno festo B. Virginis ad alterum, et sic tandem post multam et seriam probationem votum perpetuum.

Nam etsi dispensatio ex causa dari possit, temeritati et levitati non est indulgendum. Et quoniam perpetua castitas gravissima res est, Romani Pontifices, Romanaque tribunalia in hoc voto, si semel ex maturo consilio emissum est, non consueverunt dispensare, nisi adjuncta permagna commutatione, e. g. semel in hebdomada jejulare, insuper semel in mense ad Sacramenta accedere, atque alias preces addere, idque pro toto vitae tempore. Quae etsi pro eo, qui legitima facultate ex privilegio dispensandi fruitur, non sit norma obligatoria, tamen ostendit, non leviter, sed cum magna consideratione in ejusmodi voto dispensationem esse concedendam.

Scholion 2. Reuter l. c. n. 374 collegit ex probatis scriptoribus 481 Gobat, Sporer, Tambur., Lohner quaedam exempla commutationum in votis: quae esse utile duxi afferri, quum hac in re a prudenti aestimatione multum pendeat.

1) Commutari potest votum peregrinationis pedestris unius diei in jejunium semel faciendum simul cum expensis peregrinationis pio operi applicandis; in idem commutari potest peregrinatio aliquot dierum equo vel curru peragenda. 2) Jejunium unius diei in unam confessionem; jejunium in pane et aqua in confessionem et Communionem. 3) Votum vitandi externa peccata luxuriae in confessionem menstruam per vitam, vel pro circumstantiis ad aliquot annos (imo puto in quaelibet remedia ex se efficacia coercendi luxuriam, siquidem melius est sine voto castitatis ab illis peccatis efficacius abstinere, quam cum voto peccare). 4) Votum non nubendi in confessionem et Communionem menstruam per vitam vel saltem pro tempore status matrimonialis. 5) Votum non peccandi mortaliter, vel non venialiter deliberate (in pluribus materiis) in confessionem et Communionem menstruam (si esset votum non committendi ullum peccatum plene deliberatum, *commutationem* vix puto esse, etsi fiat in hebdomadariam confessionem et Communionem). 6) Jejunium quolibet sabbato peragendum in confessionem et Communionem bis in mense. 7) Recitatio quotidiana Rosarii in confessionem hebdomadariam (adderem: vel in Missam ter quaterve in hebdomada devote audiendam).

Appendicis gratia habes brevem recapitulationem peccatorum 482 praecipuorum contra II. decalogi praeceptum (ratione juramenti et voti):

1. Falsum scienter juramento affirmare — (adde: alterius damnum).
2. Contra jus interrogantis restrictione etiam late mentali uti in juramento.
3. Juramento aliquid promittere sine animo implendi.
4. Ficto juramento alium decipere.
5. Juratam promissionem in re gravi laedere: sicut etiam, contra juramentum proprii officii et muneris delinquere.
6. Rem (graviter) peccaminosam juramento promittere, aut juramenti causa implere.
7. Assertioni graviter iniquae juramento vim et efficaciam addere, v. g. detractioni.
8. Temere jurare sine attentione ad verum et falsum.
9. Ejusmodi consuetudinis emendationem non curare.

10. Perjurio execrationem seriam addere.
11. Exorcismis abuti, aut in iis se vanum et temerarium gerere.
12. Votum emissum nolle implere, illud in re gravi laedere.
13. Voti impletionem diu differre, praesertim cum periculo oblivionis, aut futurae impossibilitatis.
14. Votum, quod vovendi moraliter impossibile sit, suscipere.
15. Ad pravum finem promovendum votum attentare.
16. Fraudulenter impedire, quominus conditio voto apposita impleatur.
17. Fraudulenter dispensationem quaerere.
18. Sine legitima potestate aut sine justa causa a voto cum aliquo dispensare.

Caput IV.

De exercitio religionis homini, ut socialis est, adaptato.

483 Externum Dei cultum homines, ut creaturae sensibiles, naturali lege exercere debent. Verum si singuli sibi plene essent relictī, pro suo arbitrio, quomodo vellent animi sui sensus erga Deum manifestare, eligere possent. Quoniam autem in societatem coadunantur, sociali etiam vinculo ad Deum colendum adstringuntur, atque publice divinum numen agnoscere et honorare debent. Quare etiam certus aliquis modus publicus et certum aliquod tempus determinari debuit, quo totus populus tributum laudis atque honoris Deo offerret.

Quod in statu mere naturali, si exsisteret, religiosa auctoritas sine dubio constituere et praecipere debuisset; in statu supernaturali, saltem quum e lapsu suo genus humanum erigi coepisset, divina auctoritate positive constitutum est. Idque tum in praeparatoria lege veteri obtinuit, in qua Deus omnia ad amissim praescripsit, quo efficacius populum judaicum in suo officio contineret atque a consortio idololatrarum gentium removeret; tum in lege nova obtinet, in qua tamen non ipse Deus immediate omnia ordinavit, sed regimini Ecclesiae ejusque potestati permulta subiecit.

Imo non solum in dirigendis iis actibus religionis, quos Ecclesia judicaverit omnibus esse praecipiendos, Christiani ejus regimini subiciuntur, sed etiam in iis, quae forte, consilia Christi circa perfectionem evangelicam sequentes, sibi suscipienda putaverint, Ecclesiam habent gubernatricem et legislatricem.

Sociale igitur religionis exercitium duplicis generis est: 1) commune ab Ecclesia omnibus praeceptum, 2) singulare per statum perfectionis in Dei honorem voluntarie assumptum, maxime per eum statum, quem qui amplectuntur, in familiam certam coadunati totam suam vitam divino servitio consecrant, quemque propterea Ecclesia „religionis“ nomine seu „*status religiosi*“ insignivit.

De hoc peculiari virtutis religionis exercitio primo agam, quum

maxime cum votis, de quibus modo disputavi, cohaereat, utpote quae in statu religioso summam perfectionem adipiscantur; sequenti articulo de sociali religionis exercitio communi, quod per tertii decalogi praeccepti tractationem explicabitur.

Articulus I.

De religionis exercitio per statum religiosum.

NB. Infitum est scriptores illos referre, qui de statu religioso scripserunt. Ad omnes, qui universam theologiam moralem, aut jus canonicum tractant, lectorem remittere possum, missis etiam iis, qui ascetice de eadem re egerunt. Paucos nominatim effero: S. Thom. II. II. q. 179—189, Suarez *de relig.* p. II. a tract. 7 et deinceps, Sanchez *in dec.* l. 5—7, Less. *de just. et jure* l. 2 c. 41, S. Alph. l. 4 (al. 5) n. 1—82, Bouix *de regular. jure*, Craisson *manuale juris can.* n. 2455—3160; asceticos scriptores: H. Piati *de bono status religiosi*, A. Rodriguez *de perfectione christiana*, praecipue p. III.

§ 1.

Praeambula de statu perfectionis in genere.

Status perfectionis christianae quid sit, ut intelligatur, videndum 484 est, in quo consistat perfectio. Perfectio cujuslibet entis consistit in optima habitudine ad finem suum. Finis autem hominis in Deo ejusque beata possessione supernaturali consistit, ad quam disponit gratia sanctificans et supernaturalis caritas. Quare recte homo eo perfectior dicitur, quo abundantior habet caritatem et sanctificantem gratiam (v. S. Thom. II. II. q. 184 a. 1).

Verum ex solis his donis divinitus infusis etiam in majore gradu hominem, ut his in terris viator est, non dicimus *simpliciter* perfectum, neque in *statu* perfectionis esse. Nam si de statu perfectionis quaerimus, certam vivendi et agendi normam, quae omni vitae ipsius rationi suo modo praesidere debet, cogitamus: carere autem tali norma potest etiam, qui gratiam sanctificantem habet valde copiosam. Quare ut statum perfectionis intelligamus, ad *actus* perfectos videmur mentem convertere debere.

Sed neque in caritatis *actuali exercitio* perfectio, si de *statu* agitur, collocari potest, siquidem in statu perfectionis etiam ille esse pergīt, qui actu non operatur.

Nihil ergo relinquitur, nisi ut vitae quidem „perfectionem“ dicamus illam hominis christiani *habitudinem expedite et frequenter exercendi actus* caritatis eosque quantum fieri possit perfectos, de statu vero sic statuamus:

I. Status perfectionis (acquirendae) recte dicitur ille stabilis vi- 485 vendi modus, quo, quatenus ex ipso est, homo inducitur ad caritatis perfectionem consequendam. — Quod fit, si status susceptus 1) *continet ex se exercitium* perfectioris caritatis, quam communis vitae christianae obligatio, videlicet si extenditur non ad mandata Dei tantum, sed etiam